

MAROSSY ENDRE:

Hol hőseink vére folyt...

Marossy Endre régész-hadtörténész *Hol hőseink vére folyt...* című munkájában tíz, a történelmünk alakulását alapvetően meghatározó csatát elemez. Rendhagyó, újszerű közelítéssel, gazdag képi és illusztrációs anyaggal. Marossy tudniillik nem csak zümmögő komputere (vagy kalapáló írógépe?) előtt, illetve a levéltárak papírizigogós csöndjében vizsgálódott, boncolgatott. A Don-kanyar melletti Uriv kivételével minden esetben végigjárta, s főleg végigfótozta a tárgyalat összeütközések helyszíneit. A fényképeken csatateretek (mai alakjukban), történelmi emlékhelyek, épületek tűnnek föl, egyszóval mindaz, ami segít az eligazodásban, illetőleg gazdagítja a szövegek elbeszélő sorait.

De ez nem fényképalbum; lásuk, hogyan építkeznek az egyes fejezetek, a könyv egésze. Először is maga a tanulmány. A történet miértje, lezajlása, végkifejlete kerek. Nem akarom túlragozni: érthető, világos, rutinos szövegépítéssel megírt mind. Ezeket követi (Gáspár Ferenc szerkesztői koncepciójának köszönhetően) az adott csata térképe. Fekete Valér munkái ezek, melyeken az ábrázoltatik, melyik csapat merre mozgott, miféle fegyvernemekkel küzdött, hol keltek át csörgő patakon, lusta folyón; hol lehetett a tábor-

helyük, avagy milyen útvonalon jutottak céljukhoz. Azt pedig röviden, gördülékenyen rendre elmondja szerzőnk, hogy miért is került sor az adott összeütközésre abban a történelmi szituációban. A tíz fejezetet egy-egy fotósorozat – majdnem azt mondtam, „kamaratárlat” – zárja. Általában nyolc-tíz, néha kicsit több (színes) kocka, hozzá olyan unikumok, mint Augsburg középkori városfalának részlete vagy Segesvár háttárában a Monostorkert, Bem tartózkodási helye.

Hová is utazhatunk hát időben, térben Marossy művében? Elsőként – mint azt lelepleztem már – Augsburgba. 955. augusztus 10-ét írunk. A magyarok nem tanultak abból a vereségből, amelyet még 938-ban szenvedtek el I. Ottótól. Steterburg volt az a város, amely akkor keményen ellenállt, majd kitört a kapukon, s elüldözte ostromlóit. Vezetőiket elfogták, s csak váltságdíjért kapták vissza szabadságukat... Ebből nem tanult tehát az épp csak hazára lelt magyar. Még annyit sem, hogy néha ők is veszíthetnek. A második fejezet helye és ideje: Morvamező, 1278. augusztus 26-án. Alsó-Ausztriában járunk. Marossy rámutat: lényegében itt kezdődött az a magyar–német szövetség, „amely máig hatóan irányt szabott Közép-Európa sorsának”. Ha ugyanis nincs IV. (Kun) László, Rudolf német király bizonyosan vereséget szenved a cseh Ottokár ellenében... Nem részlete-

zem. Arra kívántam csak rámutatni, hogy a leíró, elbeszélő sorok mellett (között) mindig megtaláljuk a történelmi ok-okozati összefüggésre mutató gondolatokat.

A harmadik fejezet: Mohács 1526 augusztusában, ezt követi Budavár 1686-os visszafoglalása, majd négy fejezet (5–8.) az 1848–49-es forradalom és szabadságharc összecsapásaiból. Isaszeg 1849 áprilisában, ahol – hogy a nyelvezetből is legyen itt ízelítő – „gyönyörű tavaszi naplemente ellenpontozta a szabadságharc legvéresebb csatájának végső szakaszát”. Komárom, 1849. október 2-a: a szabadságharc augusztus 13-án jogi értelemben lezárult ugyan, de Komárom még kitart. Nem a győzelemben bíznak, hanem a megnyugtató fegyverletelteli feltételeket akarnak biztosítani ellenállásukkal”. A dél-erdélyi Piski (1849. február 9.), ahol Bem főlkötött karral lovagolt dévai betegágyából a csatatérre; majd a Petőfi halálát is jelentő – 1849. július 31-én vívott – segesvári csata zárja a sort. Ezt követi Przemysl eleste 1915. március 22-én, végül a Don-kanyar tragédiája 1943. január 12. és 27. között.

A gyűjteményt gondosan összeállított *Kislexikon és Szakirodalmi tájékoztató* zárja. Előbbi a „jelentősebb személyek nevét, és a bemutatott csaták szempontjából lényeges adatait tartalmazza”, utóbbi az olvasónak kínál további tájékoztatósi pon-

tokat a témában. Kéznel van hát minden. Azt hiszem, az ilyen könyvekre mondják, hogy ha kötelező volna, könnyen feledtetné, hogy az.

DUKAY NAGY ÁDÁM

(*Coldwell Könyvek, Budapest, 2003, 263 oldal, 4480 Ft*)

HERMANN RÓBERT:

Az 1848–1849-es szabadságharc nagy csatái

A szabadságharc előzményeinek, politikai és katonai eseményeinek egyik legkiválóbb ismerője és kutatója Hermann Róbert hadtörténész. Neve ahhoz az évek óta tartó szívós munkához kötődik, amelynek eredménye majdan minden bizonnyal egy méltó Görgei-életrajz lesz (reméljük, még a hadvezér születésének 2018-ban esedékes 200. évfordulója előtt). Pazar anyagismeretének beszédes bizonyítékai az általa feltárt levéltári dokumentumokat közlétező vaskos kötetek, a gondozásában megjelent tanulmánygyűjtemények és a nevével fémjelzett rövidebb-hosszabb monográfiák – a Madarász fivérekéről, Poeltenberg Ernő tábornokról, Hatvani Imre szabadcsapatának drámájáról. Az utóbbiak közül terjedelmével és kiállításával is kiemelkedik a 2004